# eMelinda-kehitysohjelma ja -kuvailutalkoot

Metatietovaranto Melindaa kehitetään jatkuvasti vastaamaan yhä paremmin kirjastojen tarpeita. Palvelun toimintamallia ja alustaa uudistetaan huomioiden muuttuvan kuvailuympäristön vaatimukset. Elektronisten aineistojen määrän yhä kasvaessa ja painetun aineiston määrän pienentyessä e-aineistoihin liittyvät kysymykset ovat jatkuvasti esillä. Keskeisessä roolissa on ratkaisujen löytäminen elektronisten aineistojen metatietojen sujuvaan hallintaan.

Melinda-kirjastoille tehtiin maaliskuussa 2017 e-aineistokartoitus, jonka tarkoituksena oli selvittää, miksi sähköisiä aineistoja ei kuvailla yhteiseen metatietovarantoon samassa laajuudessa kuin painettuja aineistoja. Selvityksen keskeisenä tavoitteena oli saada parempi ymmärrys nykykäytäntöjen syistä, kirjastojen tulevaisuuden tarpeista ja odotuksista ja siten saada viitteitä Melindan kehittämiseen.

Kartoitukseen osallistuivat lähes kaikki Melinda-kirjastot, mistä voi päätellä, että e-aineistoihin liittyvät kysymykset koetaan kirjastoissa tärkeiksi. Kirjastot toivovat prosesseihin helpotusta, sillä e-aineistojen käsittely saattaa tuottaa paljon työtä kirjastoissa. Kuvailun keskittämisellä kirjastoissa tehtävää päällekkäistä työtä voisi olla vähemmän. Useat kirjastot näkevät Melindassa mahdollisuuksia juuri tässä asiassa metatietojen käsittelyn ja kuvailun osalta. Melindan kautta työn voisi jakaa kirjastojen kesken ja samalla jo tehtyä kuvailutyötä voisi käyttää hyödyksi.

Kehitysohjelma on laadittu e-aineistokartoituksesta saatujen tietojen pohjalta, minkä lisäksi on tutkittu metatietovarantoon jo kuvailtujen e-aineistojen tietueita. Kehitysohjelman ja kuvailutalkoiden etenemistä on kartoitettu keväällä 2018 toteutetulla seurantakyselyllä. Lisäksi syksyllä 2018 tehtiin kysely lisensoitujen ja avoimien e-kirjatietokantojen metatietojen käytöstä Melinda-kirjastoille. Kyselyjen tulokset on esitelty alla olevissa raporteissa.

Ohjelma jakautuu kahteen vaiheeseen, joista ensimmäinen toteutetaan vuosien 2017-2018 aikana. Toinen vaihe etenee osittain rinnan ensimmäisen vaiheen kanssa painottuen vuosiin 2018-2019. Vuodesta 2020 alkaen painopiste on seurannassa.

**Raportteja:**

FinELib- ja avoimet metatiedot Melindaan -kyselyn tuloksia 2019, pdf

eMelinda-kehitysohjelman seurantakysely 2018, pdf

Melindan e-aineistokartoitus 2017, pdf

| **Vaihe 1: Kehitysohjelma 2017-2018** | | |
|---|---|---|
| **Tavoite** | **Toimenpide** | |
| Kotimaiset e-aineistot kattavasti kansalliseen metatietovarantoon | Kirjastojen osallistuminen kuvailutalkoisiin | E-aineistojen käsittelyprosessin arviointi kussakin kirjastossa (esim. ostetut e-kirjat, Alma Talentin Verkkokirjahylly, Kauppakamarin Tieto, Terveysportin aineisto, Ellibsin kautta tilattavat)<br><br>Pohdittavaa:<br><br>• ostettujen e-kirjojen kuvailu jatkossa paikallistietokannan sijaan Melindaan<br>• ostetut e-kirjat Melindassa muiden jo kuvailemana<br>• muiden e-aineistotyyppien arviointi kirjastossa, erityisesti kotimaiset aineistot - ulkomaisista tietämyskannoista löytyminen epätodennäköistä |
| | | Kirjaston päätös eMelinda-talkoisiin osallistumisesta: aloitetaan nykyistä laajempi e-aineistojen kuvailu Melindaan. |
| Uusia työkaluja Melinda-ympäristöön kuvailutyön tueksi | Muuntajan kehittäminen | Muuntaja on Melinda-ympäristöön kehitetty ohjelma tietueiden muuntamiseen aineistotyypistä toiseen. Se on alunperin rakennettu Fennican käyttöön e-tietuetyökaluksi helpottamaan e-aineiston kuvailutyötä. Työkalu hyödyntää e-aineistoa vastaavan painetun aineiston kuvailutietoja.<br><br>• Käytön vakiintuessa muunnosprofiileja kehitetään eteenpäin |
| E-aineistojen linjaukset ja ohjeistus kuntoon | Käytäntöjä yhtenäistetään ja sovitaan yhteisistä tavoitteista ja linjauksista<br><br>KUMEAn ohjeet: Verkkoaineiston kuvailu | Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmä KUMEA ja Melindaa ohjaava Tiedonhallinnan ohjausryhmä seuraavat tilannetta.<br><br>KUMEA jatkaa verkkoaineiston kuvailuohjeen kehittämistä.<br><br>Linjauksia käsitellään mahdollisesti kirjastosektoreiden omissa johtoryhmissä ja/tai asiantuntijaryhmissä.<br><br>Ohjeistusta päivitetään Melindan toimintaohjeeseen. |
| Ulkoisten toimijoiden aineistokanavan toteuttaminen | Selvitetään Kansalliskirjastolle e-vapaakappaleista luovutetun metatiedon mahdollinen tuonti ja hyödyntäminen Melindassa | Rakennetaan erätuontijärjestelmä ulkoisten toimijoiden aineistojen tuomiseksi Melindaan. |
| Melindan e-aineistot talonmiehen tarkkailuun | Laadun seuranta ja tarkkailu | Tarvittaessa massakorjaustoimenpiteet.<br><br>Talonmiehen tuokioissa ja paimenkirjeissä nostetaan mahdollisia ongelmakohtia esiin. |

| | | |
|---|---|---|
| Tietoisuuden lisääminen eMelindasta | Viestintä | Käsittely Talonmiehen tuokioissa ja muissa tilaisuuksissa, kuten Melinda-päivässä 22.5.2018 |
| **Vaihe 2: 2018 - 2019** | | |
| **Tavoite** | **Toimenpide** | |
| FinELib-aineistot Melindaan<br><br>Ulkoisten OA-tietokantojen metatiedon hyödyntäminen | Tutkitaan, mitkä FinELibin kautta saatavien e-aineistojen metatiedoista mahdollista ja hyödyllistä tuoda Melindaan<br><br>Selvitetään OA-aineiston metatiedon haravointimahdollisuuksia DOAB- ja DOAJ-tietokannoista | Huom. Lisensoiduista selvityksen piiriin kuuluvat vain ne aineistot, joissa metatiedon käyttö on metatiedon tuottajan/välittäjän luvalla sallittua tuoda Melindan kaltaisiin yhteisiin palveluihin.<br><br>Lisäselvitystä vaativat sekä saatavan metatiedon laatu että muoto, sekä mahdolliset testiaineistot.<br><br>Tarvitaan tietoa siitä, miten kirjastot käyttävät juuri näitä aineistoja. Jos useat kirjastot muokkaavat ja korjaavat välitettyä metatietoa, asioiden keskittäminen on perusteltua.<br><br>Selvitys toteutettiin syksyllä 2018, raportti yllä. |
| Elektronisten julkaisuarkistojen metatiedon hyödyntäminen Melindassa | Tutkitaan, miten korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja valtion virastojen julkaisuarkistojen metatietoa voisi hyödyntää Melindassa | Kansalliskirjasto ylläpitää monia suomalaisia julkaisuarkistoja: https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/palvelut/jarjestelmaalustapalvelut/julkaisuarkistopalvelu<br><br>Pääsääntöisesti julkaisuarkistojen metatiedot ovat vapaasti haravoitavissa.<br><br>Testiharavointien avulla selvitetään, missä määrin metatietoa on muokattava ennen varsinaista haravointia. |
| Toisen vaiheen jatkotoimenpiteiden päättäminen selvitysten pohjalta | Mahdollinen pilotointi ja toteutus | |
| Muut e-aineiston kuvailua helpottavat työkalut | Muiden apuvälineiden mahdollisuuksia selvitetään | |
| ARTO-viitetietokannan siirto Melindaan | Metatiedon siirto on aloitettu vuonna 2018 | Siirto auttaa e-aineiston kartunnassa, sillä esim. journal.fi-verkkopalveluun tallennettavien tieteellisten kausijulkaisujen metatiedot tallennetaan ARTOon. |